การดูแลผิวหนังอักเสบจากกลั้นปัสสาวะอุจจาระไม่ได้

การดูแลผิวหนังบริเวณก้นกบ ก้นย้อยและรอบ ๆ ทวารหนัก มีเป้าหมายเพื่อให้ผิวหนังสมบูรณ์ ลดการสัมผัสกับสิ่งระคายเคือง (ปัสสาวะ อุจจาระ เหงื่อ) ดังนี้

1. **การทำให้ผิวหนังบริเวณก้นกบ ก้นย้อย และรอบ ๆ ทวารหนัก สัมผัสกับปัสสาวะและอุจจาระน้อยที่สุด** ไม่ให้ผิวหนังเปียกชื้นนานเกินไป โดยการทำความสะอาด ทำความสะอาดโดยใช้สบู่ที่มีค่า Ph 5.4 - 5.9 เท่ากับผิวหนัง หรือใช้ผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดสำเร็จรูปชนิดไม่ต้องใช้น้ำล้างออก ไม่ต้องขัดถู ควรใช้ผ้าชุบน้ำแช่บริเวณที่สกปรกไว้ 2-3 นาที แล้วใช้ผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดผิวหนัง แล้วชะล้างสิ่งสกปรกออก ก่อนทาผลิตภัณฑ์ปกป้องผิวหนัง

2. **การบำรุงผิว** เพิ่มความชุ่มชื้น ใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนประกอบของไขมัน ทั้งที่สกัดจากสัตว์และพืช เช่น สารลาโนลิน (lanolin) ปิโตรลาตัม (petrolatum) ไดเมททิโคน (dimethicone) ซึ่งมีคุณสมบัติช่วยป้องกันผิวหนังเสียน้ำ

3. **การปกป้องผิวหนัง** (protection) ป้องกันการระคายจากอุจจาระ ปัสสาวะ ใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนประกอบของอะไคลิคโพลีเมอร์ (acrylic polymer) ซึ่งใช้ได้ผลดีที่สุด นอกจากนี้อาจเลือกใช้ ปิโตรลาตัม (petrolatum) ซิงค์ออกไซด์ (zinc oxide) หรือ ไดเมททิโคน (dimethicone) และกรณีผู้ป่วยมีความเสี่ยงสูงจากการถ่ายอุจจาระบ่อยครั้ง ควรใช้ฟิล์มปกป้องผิวหนัง

4. **การใช้แผ่นรองซับ** หลีกเลี่ยงการใช้แผ่นรองซับ เพราะเป็นสาเหตุที่ทำให้ผิวหนังถูกทำลาย แต่ในกรณีที่มีปริมาณอุจจาระ ปัสสาวะมากให้พิจารณาใช้แผ่นรองซับที่มีคุณสมบัติการดูดซับที่ดี

5. **ตรวจการสะสมของอุจจาระและปัสสาวะ**ตรงบริเวณรอยพับของผิวอย่างถี่ถ้วน หากพบให้ทำความสะอาดทันที

ด้วยความปรารถนาดีจาก งานการพยาบาลศัลยกรรม
โรงพยาบาลราชวิถี โทร 02-354-8108 ต่อ 3814

งานพัฒนาและส่งเสริมวิชาการสุขภาพ
กลุ่มงานสนับสนุนวิชาการ โรงพยาบาลราชวิถี
โทร ***02-644-7000*** *ต่อ* ***2823, 2824***

โรงพยาบาลราชวิถี
เลขที่ 2 ถนนราชวิถี เขตราชเทวี กรุงเทพฯ 10400
โทร. 02-3548108

01 05 01 60

คำแนะนำสำหรับผู้ป่วย
ผิวหนังอักเสบ
จากการควบคุมการขับถ่ายไม่ได้

กลุ่มภารกิจด้านการพยาบาล
หอผู้ป่วยพิเศษ 8 ข ตึกสิรินธร
โทร. 02-3548108 ต่อ 3814

สุขภาพดี เริ่มต้นที่นี่

กระทรวงสาธารณสุข

ภาวะผิวหนังอักเสบจากการควบคุมการขับถ่ายไม่ได้
Incontinence associated dermatitis (IAD)

หมายถึง การอักเสบของผิวหนังจากการระคายเคือง การตอบสนองต่อความชื้นเกิน การเสียดสี การสัมผัสปัสสาวะและอุจจาระเป็นเวลานาน สัมพันธ์กับการควบคุมการขับถ่ายปัสสาวะหรืออุจจาระไม่ได้ของผู้ป่วย เกิดการอับชื้น ทำให้ผิวหนังแดง ถูกทำลาย หากไม่รักษา อาจมีการติดเชื้อแบคทีเรียหรือเชื้อรา ส่งผลให้เกิดความเจ็บปวด ไม่สุขสบาย นอนโรงพยาบาลนานขึ้น ค่าใช้จ่าย สูงขึ้น และอาจเสียชีวิตได้ ถ้าติดเชื้อและลุกลาม

อาการกลั้นปัสสาวะและอุจจาระไม่ได้ ในกลุ่มผู้สูงอายุและผู้ป่วยที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ พบได้ในผู้ป่วยเรื้อรังที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลราชวิถี ส่งผลให้ผิวหนังอักเสบ หากมีการป้องกันไม่ให้เกิดภาวะดังกล่าว โดยการประเมินความเสี่ยงต่อการเกิด และสภาพผิวหนัง พร้อมทั้งป้องกันการเกิด IAD ตั้งแต่แรกรับ จะช่วยลดอุบัติการณ์และภาวะแทรกซ้อนได้

สาเหตุ เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของผิวหนังหลังสัมผัสอุจจาระและปัสสาวะจากควบคุมการขับถ่ายไม่ได้ โดยกระบวนการเกิดแผล เกิดได้หลังสัมผัสปัสสาวะหรืออุจจาระ 5 - 15 นาที ทั้งนี้เป็นปฏิกิริยาทางเคมีจากอุจจาระหรือปัสสาวะเอง และจากการขัดถูหรือการเสียดสีกับแผ่นรองซับ ผิวที่นอน หรือแม้แต่เสื้อผ้า

ความชื้นที่เกิดจากปัสสาวะ อุจจาระ หรือทั้งปัสสาวะร่วมกับอุจจาระนั้น ทำให้ผิวมีค่าพีเอช (pH) สูงขึ้น ส่งผลให้ผิวหนังถลอกจนกลายเป็นแผล ในผู้ป่วยที่มีความเสี่ยงสูง เช่น มีความอับชื้นหรือมีแผลบริเวณนั้น การชำระล้างด้วยสบู่ที่มีค่าพีเอชไม่เหมาะสม และการขัดถูทำให้ระคายเคืองต่อผิว ทำลายความชุ่มชื้น ผิวที่สูญเสียความเป็นกรดอ่อน ส่งผลให้เกิดการเจริญเติบโตของเชื้อจุลินทรีย์ขึ้น เป็นสาเหตุของการอักเสบและกลิ่นไม่พึงประสงค์ทั้งหมด ส่งผลให้ผิวอ่อนแอและอักเสบ

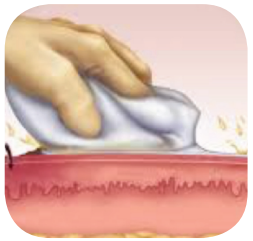

ระดับความรุนแรงของผิวหนังอักเสบจากการกลั้นปัสสาวะ อุจจาระไม่ได้ แบ่งเป็น 5 ระดับ คือ

1. **ระดับผิวหนังที่มีความเสี่ยง** มีลักษณะผิวหนังไม่แดง และไม่อุ่นกว่าบริเวณใกล้เคียง มักพบในผู้ป่วยที่ไม่สามารถดูแลตัวเองหรือสื่อสารไม่ได้ ร่วมกับมีภาวะถ่ายเหลวอย่างน้อยวันละ 3 ครั้ง
2. **ระดับผื่นแดงเล็กน้อย** *(รูปที่ 1)* ภาวะที่ผิวหนังแห้งปกติ ไม่มีตุ่มพองน้ำ แต่เปลี่ยนเป็นสีชมพูหรือแดง ลักษณะแผลมีขอบเขตไม่ชัดเจน เมื่อสัมผัสจะพบว่าผิวอุ่นกว่าบริเวณใกล้เคียง ผู้ป่วยรู้สึกแสบหรือเจ็บปวดเมื่อสัมผัส (พื้นที่น้อยกว่า 20 ตารางเซนติเมตร)

รูปที่ 1 ผื่นแดงเล็กน้อย

รูปที่ 2 ผื่นแดงปานกลาง

3. **ระดับผื่นแดงปานกลาง** ผิวหนังมีสีแดงสด หรือแดงจัด ในคนผิวเข้ม ผิวมักจะเป็นมันเงา ชื้น ร่วมกับมีเลือดซึมหรือจุดเลือดออก มักพบตุ่มพองหรือตุ่มน้ำเล็ก ๆ อาจมีผิวเปิดออกเป็นบริเวณเล็ก ๆ ทำให้ผู้ป่วยรู้สึกเจ็บแสบ (พื้นที่ 20 – 50 ตารางเซนติเมตร)
4. **ระดับผื่นแดงมาก** มีแผลเปิด ตื้น สีแดง มีสิ่งขับหลั่งหรือเลือดซึม ผิวหนังส่วนบนอาจลอกออก เมื่อสิ่งขับหลั่งติดกับผิวสัมผัสอื่น (พื้นที่มากกว่า 50 ตารางเซนติเมตร)

รูปที่ 3 ผื่นแดงมาก **รูปที่ 4 ผิวหนังอักเสบร่วมกับติดเชื้อ**

5. **ผิวหนังอักเสบร่วมกับการติดเชื้อ** มีผื่นเชื้อรา พบได้ในทุกระดับความรุนแรง มักเกิดผื่นเชื้อรา มีสีขาวหรือเหลืองบริเวณขอบของรอยแผล อาจมีลักษณะเหมือนเม็ดสิว หรือจุดผื่นแดง ทำให้ผู้ป่วยรู้สึกคัน